

تحلیل ویژگی های شخصیتی کارآفرینی در بین دانش آموزان پایه نهم دوره اول آموزش متوسطه استان کردستان

حسین عبداللهی^{۱*}

جواد آقامحمدی^۲

عباس عباس پور^۳

علی دلاور^۴

چکیده

زمینه: تحقیقات بیانگر آن است که ویژگی های فردی و شخصیتی کارآفرینی یکی از مهم ترین عوامل تعیین کننده بر رفتار کارآفرینی هستند و ویژگی هایی مانند ریسک پذیری، استقلال طلبی، خلاقیت و نوآوری، تحمل ابهام، سلامت فکری، عملگرایی و غیره.

هدف: این پژوهش با هدف تعیین ویژگی های شخصیتی کارآفرینی دانش آموزان پایه نهم دوره اول آموزش متوسطه استان کردستان اجرا شده است.

روش: به منظور بررسی و آزمون سوالات پژوهش از روش توصیفی پیمایشی استفاده شده است و داده ها از طریق پرسشنامه ۹۵ سؤالی جمع آوری شده است. جامعه آماری مورد مطالعه در این پژوهش دانش آموزان پایه نهم دوره اول آموزش متوسطه استان کردستان و نمونه آماری مطابق با فرمول کوکران ۳۶۴ نفر برآورد شده است.

یافته ها: یافته های پژوهش حاضر نشان از آن دارد که در بین ویژگی های هشت گانه شخصیتی کارآفرینی بیشترین موافقت مربوط به عملگرایی با ۲/۵۸ و کمترین موافقت از نظر دانش آموزان مربوط به کانون کنترل با ۲/۳۵ بوده است. نتایج تحلیل عاملی بیانگر آن است که عملگرایی و نیاز به موفقیت بیشترین بار عامل و کانون کنترل و رویاپردازی کمترین بار عاملی را به خود اختصاص داده اند.

۱. دانشیار دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران (نویسنده مسئول) abdollahi@atu.ac.ir

۲. دانشجوی دکتری مدیریت آموزشی دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران Javad_am_59@yahoo.com

۳. دانشیار دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران abbaspour1386@gmail.com

۴. استاد دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران delavarali@yahoo.com

نتیجه گیری: میانگین نمره کارآفرینی در هر یک از ابعاد هشت گانه نشان از آن دارد که دانش - آموزان از نظر ویژگی های فردی و شخصیتی کارآفرینی از وضعیت مطلوبی برخوردار نیستند.

واژه های کلیدی: کارآفرینی، ویژگی های شخصیتی کارآفرینی، دانش آموزان دوره اول متوسطه.

مقدمه

با نگاهی به روند رشد و توسعه جهانی در می یابیم که با افزایش و گسترش فناوری های پیشرفته، نقش و جایگاه کارآفرینان به طور فزاینده ای بیشتر می شود. به طوری که در غرب و برخی کشورهای دیگر، دو دهه اخیر دهه های طلایی کارآفرینی نام گرفته است (مک کلاین^۱، ۲۰۰۴). در اکثر کشورهای پیشرفته و در حال توسعه، مقوله کارآفرینی به عنوان اصلی ترین منبع توسعه مد نظر قرار گرفته است (عباس زاده، ۱۳۹۴؛ قنا^۲ و دیگران، ۲۰۱۵؛ اکبری، ۱۳۸۷). بررسی روند توسعه اقتصادی و اجتماعی در کشورهای توسعه یافته بیانگر آن است که اقتصاد تحت تأثیر کارآفرینی است و کارآفرینان در توسعه اقتصادی و اجتماعی نقش به سزایی دارند (محمود و دیگران، ۲۰۱۵ و راجپوت^۳، ۲۰۱۵). از آنجا که نیروی بالقوه کارآفرینان می تواند به جامعه کمک شایانی نماید، محققان سعی کرده اند تا شخصیت، مهارت ها و نگرش های آنان را همانند شرایط پرورش دهنده کارآفرین، مورد تجزیه و تحلیل قرار دهند. تحقیقات مختلفی در خصوص بررسی ارتباط صفات و ویژگی های شخصیتی با کارآفرینی صورت گرفته است که طی آن صاحب نظران کوشیده اند تا نیمرخ روان شناختی کارآفرینان را شناسایی نمایند (مقیم و رمضان، ۱۳۹۲). تحقیقات بیانگر آن است که ویژگی های فردی و شخصیتی کارآفرینی یکی از مهم ترین عوامل تعیین کننده بر

1 . Mccline
2 . Ghina
3 . Rajput

رفتار کارآفرینی هستند ویژگی هایی مانند ریسک پذیری، استقلال طلبی، خلاقیت و نوآوری، تحمل ابهام و غیره (شاه حسینی، ۱۳۹۰؛ لاکس و لاگونا^۱، ترجمه رضوی و دیگران، ۱۳۹۳؛ مولر و توماس^۲، ۲۰۰۱؛ سونداری^۳، ۲۰۱۳).

میشل^۴ (۲۰۰۴) با مطالعاتی که بر روی دانش آموزان انجام داد دریافت که رابطه مستقیمی بین این ویژگی های شخصیتی کارآفرینی و توانایی افراد کارآفرین وجود دارد (به نقل از مرادی و همکاران، ۱۳۸۷). هولینکا^۵ و دیگران (۲۰۱۵) در تحقیق خود به این مسأله مهم اشاره کردند که ریسک پذیری متعادل و منبع کنترل درونی برای موفقیت و نمایش خلاقیت فردی در رشته های مختلف تحصیلی لازم و اساسی است (هولینکا و دیگران، ۲۰۱۵).

استیوارت و دیگران (۲۰۱۰) در تحقیقی میل به پیشرفت، خطرپذیری و خلاقیت و نوآوری را به عنوان ویژگی های برجسته و مهم کارآفرینی بر می شمارند. انتریالگو و همکاران (۲۰۰۸) منبع کنترل درونی و میزان تحمل ابهام را به عنوان عاملی مهم در کارآفرینی مد نظر قرار داده اند. بنابراین با شناسایی این ویژگی ها در افراد می توان زمینه رشد و توسعه و فعالیت های کارآفرینانه را در جوامع مختلف فراهم کرد.

از سوی دیگر، باید پذیرفت که عصر تسلط دولت ها بر اجتماعات بشری رو به افول است. اکنون دوران تسلط روحیه ی کارآفرینی فرا رسیده است. در بازارهای پر رقابت جهانی، سرمایه داری بزرگ کلاسیک به مرور قدرت خود را از دست می دهد. فقط کسانی که روحیه ی کارآفرینی دارند، در عرصه های مختلف قادر به ادامه ی حیات اقتصادی- اجتماعی هستند. از این رو در این عرصه ی نوین رقابتی، جامعه ای پیشتاز است که از دانش آموختگانی برخوردار باشد که پویا و خلاق باشند، توان گردآوری منابع مختلف تولید را

-
- 1 . Lukes & Laguna
  - 2 . Mueller & Thomas
  - 3 . Sondari
  - 4 . Mitchell
  - 5 . Holinka

داشته، بتوانند با کوشش های خلاقانه‌ی خود به کسب و کار پردازند و به بیانی بهتر، کارآفرین باشند (بهرام زاده و دیگران، ۱۳۸۹).

طبق نظرسنجی هایی که سازمان دیده بان جهانی کارآفرینی در سال ۲۰۱۰ در ۵۹ کشور از جمله ایران انجام داده، نسل امروز نسل کارآفرینی است، اما بر اساس همین گزارش وضعیت ایران در حوزه کارآفرینی در بین کشورهای جهان مطلوب نیست (بوسما^۱ و دیگران، ۲۰۱۲). این بررسی ها با دقت زیاد و با نمونه گیری از دانش آموزان دبیرستانی درباره دانش کارآفرینی و آموزش کارآفرینی صورت گرفته است. در این تحقیق چند نکته مهم وجود دارد که به آن‌ها اشاره می شود: ۶۸ درصد دانش آموزان مورد مطالعه تعهد اجتماعی را در تمایل خود به کارآفرینی مؤثر دانستند و عنوان کردند که با کارآفرینی موفق و قبول مسئولیت می توانند خدمات و امکاناتی را که جامعه در اختیارشان قرار داده است را جبران کنند. ۹۰ درصد دانش آموزان میزان اطلاع خود از کارآفرینی را بسیار ضعیف ارزیابی کرده‌اند. ۸۵ درصد دانش آموزان ابراز کرده اند که اطلاعات خیلی کمی یا عملاً هیچ آموزشی درباره کارآفرینی به آن‌ها داده نشده است. ۸۴ درصد دانش آموزان جامعه تحقیق، به گزینه افزایش تدریس کارآفرینی در مدارس رأی مهم یا بسیار مهم را دادند (مرتضی نژاد، ۱۳۹۵). به نظر می رسد که یکی از نشانه های این امر بسترسازی فرهنگی، اجتماعی و آموزشی است که به دلیل عدم حمایت های لازم و مستمر اتفاق افتاده است و تا زمانی که این فرهنگ سازی صورت نگیرد نبایستی انتظار تغییرات شگفت انگیز داشت.

مطالعات در زمینه ویژگی های کارآفرینی سه عامل فردی، اجتماعی و محیطی تأثیرگذار بر رفتارهای کارآفرینی را از هم متمایز نموده اند. مدل عوامل اجتماعی پیشینه شخصیتی، خانوادگی، تجربه های فردی و گروه های اجتماعی را مورد آزمون قرار می دهد. در حالی که عوامل محیطی برخی ویژگی هایی که در محتوای محیط است مانند باورها و ارزش‌ها، فرصت‌های محیطی و تحولات اجتماعی و فرهنگ اقتصادی و برخی حمایت‌های اجتماعی

1 . Bosma

را در نظر می‌گیرد (رابینسون^۱ و دیگران، ۲۰۰۵). مدل ویژگی‌های فردی که مبنای نظری پژوهش حاضر به شمار می‌آید صفات مشخصی برای کارآفرینان در نظر می‌گیرد و فرض آن این است که کارآفرینان دارای خصوصیتی هستند که آن‌ها را از دیگران متمایز می‌سازد (حسین پور، ۱۳۹۵؛ احمد پور داریانی، ۱۳۹۳؛ احمد پور داریانی و عزیزی، ۱۳۹۲). ویژگی‌های شخصیتی، حالت‌های رفتاری هستند که نوعی واکنش خاص را در مقابله با موقعیت‌های مختلف به نمایش می‌گذارند (کاپرانا و سرون^۲، ۲۰۰۰ به نقل از لاکس و لاگونا، ترجمه رضوی و دیگران، ۱۳۹۳). ولی این نکته مورد تأکید است که ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینی قابل آموزش و اکتسابی هستند و نظام آموزشی می‌تواند نقش مهم و سرنوشت‌سازی در این رابطه ایفا نماید.

دیدگاه روان‌شناختی که عمده‌ی تحقیقات آن از دهه ۱۹۸۰ به بعد روبه‌فزونی گرفت، اغلب بر ویژگی‌های فردی متمرکز است. در این دیدگاه سه بعد مرتبط به هم مورد بحث و بررسی قرار می‌گیرد: شخص، فرآیند و انتخاب. شخص که نشان می‌دهد واحد تحلیل در پژوهش‌های روان‌شناختی فرد است، با ویژگی‌هایی که دارا است. فرآیند، اهمیت بستر محیطی و ساختاری را یادآور می‌کند، که بر رفتار انسان اثر می‌گذارد. انتخاب، به کنش انسان اشاره دارد که به ساروکارهای روان‌شناختی شکل می‌دهد. روان‌شناختی، دو رویکرد را برای مطالعه رفتار انسانی، به ویژه انگیزه ارائه کرده است. رویکرد شناختی و رویکرد غیرشناختی. رویکرد غیرشناختی توجه اندکی به پویایی‌های درونی فرد دارد و بیشتر تحت تأثیر محرک‌های بیرونی قرار دارد. در حالی که رویکرد شناختی تلاش می‌کند رفتار انسان را از طریق شخصیت و پیشینه خانوادگی مورد بررسی قرار دهد. روان‌شناسی، رویکرد شناختی را برای مطالعه ریسک‌پذیری افراد به کار می‌گیرد تا ماهیت اقدام کارآفرینانه و رفتارهای نوآورانه را درک کند (مقیم، و کیلی و اکبری، ۱۳۹۲).

1 . Robinson

2 . Caprana & Cervone

برخی از صاحب نظران علم کارآفرینی معتقدند که ویژگی های شخصیتی عامل موثری بر تصمیم گیری در کارآفرینی به شمار می روند. به عبارت دیگر آنها بر این باورند اگر چنین ویژگی هایی در فرد وجود داشته باشد، فرد به سمت کارآفرینی سوق می یابد (موریانو و جورجی ویسکی، ۲۰۰۷). یکی از بارزترین ویژگی های کارآفرینان برخوردار از انگیزه پیشرفت بالا یا نیاز به پیشرفت است که تحقیقات متعددی از جمله مک کلند^۱ (۱۹۶۱)، اسبورن^۲ (۱۹۹۵)، جفری^۳ و همکاران (۱۹۸۲)، اتکینسون^۴ و همکاران (۱۹۶۶) و رابینسون^۵ (۱۹۸۶) بر آن صحنه گذاشته اند (به نقل از صمدآقایی، ۱۳۸۲). در کنار این مؤلفه، ویژگی های برجسته دیگری وجود دارند که نقش مهمی را بازی می کنند از جمله: خلاقیت^۶، ریسک پذیری^۷، اعتماد به نفس^۸، توفیق طلبی^۹، میل به استقلال^{۱۰}، منبع کنترل درونی^{۱۱}، تحمل ابهام^{۱۲} (دکر^{۱۳} و دیگران، ۲۰۱۲ و تونگ لیان^{۱۴} و دیگران، ۲۰۱۵).

انوشا و دیگران (۲۰۱۵) در تحقیقی عوامل درونی مانند توفیق طلبی، انگیزه پیشرفت و ریسک پذیری را در کارآفرینی را بیشتر از عوامل بیرونی مانند حمایت خانواده و دوستان ذکر کرده است (انوشا و دیگران، ۲۰۱۵). برخی دیگر از تحقیقات به ساختار، سیاست ها، فرهنگ و انگیزه فردی اشاره کرده اند (چیا^{۱۵}، ۲۰۰۸). تعدادی دیگر روی سرمایه انسانی از جمله دانش، آموزش، مهارت و تجربه تأکید دارند (دنانیو^{۱۶} و دیگران، ۲۰۱۵ و کوچ

-
- 1 . Mac Clelland
  - 2 . Osborn
  - 3 . Geoffrey
  - 4 . Atkinson
  - 5 . Robinson
  - 6 . Creativity
  - 7 . Risk bearing
  - 8 . Self-con sidence
  - 9 . Need for achievement
  - 10 . In dependent
  - 11 . Internal Locus of control
  - 12 . Tolerance of ambiguity
  - 13 . Decker
  - 14 . Tung Liang
  - 15 . Chea
  - 16 . Denanyoh

چریویت و بایسا^۱، ۲۰۱۵). بنابراین از این مطالب به خوبی می توان فهمید که ویژگی های روانشناختی فردی بر نگرش کارآفرینانه تأثیرگذار است و در آموزش کارآفرینی لاجرم باید به این مؤلفه اصلی و بنیادین توجه شود.

در پژوهش حاضر هشت ویژگی برجسته و مهم شخصیتی کارآفرینی در دانش آموزان مورد بررسی و تحلیل قرار خواهد گرفت و انتخاب این ویژگی ها و خصوصیات به این دلیل است که تحقیقات حال و گذشته و هم چنین در اکثر کتب مربوط به کارآفرینی از این ویژگی ها به عنوان عوامل تعیین کننده خصوصیات کارآفرینی یاد کرده اند که اجماً به شرح آن ها خواهیم پرداخت. تحمل ابهام: تحمل ابهام عبارت است از پذیرفتن عدم قاطعیت به عنوان بخشی از زندگی، توانایی ادامه حیات با دانش ناقص و تمایل به آغاز فعالیتی مستقیم بی آن که شخص بداند آیا موفق خواهد شد یا خیر (شهسواری، ۱۳۹۴). توانایی واکنش به موقع به موقعیت های مبهم و تصمیم گیری در شرایطی که اطلاعات کافی در اختیار نباشد (گارول و آتسان^۲، ۲۰۰۶). سلامت فکری: بهره مندی از ذهنی باز و سالم برای کارآفرین این امکان را فراهم می کند که از آن چه می خواهد تصویر روشنی بیافریند. فکر یک کارآفرین می تواند در زمانی محدود، گزینه های زیادی را در ارتباط با یک موضوع مطرح کند (پارسا و دیگران، ۱۳۹۰). مرکز کنترل درونی: یعنی این که فرد رویدادها، وقایع زندگی، مهارت ها و ویژگی های را به خود نسبت دهد نه به شانس و تقدیر و عوامل محیطی (ارسالان^۳ و دیگران، ۲۰۰۹). کارآفرینانی که دارای روحیه درونی هستند مسئولیت شکست ها را می پذیرند و کسب موفقیت را به خود نسبت می دهند. چالش طلبی: درجه ای که افراد در عملیات روزانه درگیر می شوند و کار آن ها را مجبور به رویارویی با چالش و سختی می کند (فروزانفر و باروج، ۱۳۹۱). افرادی که دارای روحیه کارآفرینی هستند به وضع موجود راضی نیستند و همیشه به دنبال انجام بهتر کارها هستند. به همین دلیل اگرچه

1 . Koech Cheruiyot and Bwisa
2 . Gurol & Atsan
3 . Arsalan

تغییر وضعیت کنونی شان با چالش های بسیاری روبه رو است اما با اشتیاق فراوان با آنها مقابله می کنند و برای رفع آن قدم برمی دارند (پارسا و دیگران، ۱۳۹۰). نیاز به موفقیت: عبارت است از تمایل به انجام کار در استانداردهای عالی جهت موفقیت در موقعیت های رقابتی. در واقع این نیاز افراد را تحریک می کند تا کارآفرین شوند (احمدپور داریانی، ۱۳۹۳). ریسک پذیری: ریسک پذیری به این معنی است که فرد برای انجام دادن کاری که احتمال شکست یا پیروزی همزمان در آن وجود دارد آمادگی خود را اعلام می کند. البته ریسک پذیری به تجربه قبلی فرد نیز بستگی دارد (یانگ چن ون، ۲۰۰۸). عملگرایی: وقتی که کارآفرینان تصمیم به عمل می گیرند، بلافاصله و در اولین فرصت ممکن آن را اجرا می کنند (شهسواری، ۱۳۹۴). رؤیا پردازی: کارآفرینان دیدی نسبت به آینده دارند که برای خود و کسب و کارشان جالب و دوست داشتنی است. کارآفرینان توانایی آن را دارند که رؤیایشان را به عمل تبدیل کنند (پارسا و دیگران، ۱۳۹۰).

علیرغم ریشه دار بودن فرهنگ کارآفرینی در فرهنگ ملی و اسلامی (۳۹ و ۴۰ سوره نجم؛ ۶۱ سوره هود) و تأکیدهای که در اسناد بالادستی در برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و سند تحول بنیادین آموزش و پرورش (راهکار ۶-۱، ۵-۵، ۶-۵، ۵-۵-۱۸ و ۳-۲۱) و برنامه درسی ملی وجود دارد، متأسفانه هنوز موضوع کارآفرینی و اهمیت آن در خط مشی های اجرایی دولت انعکاس مناسبی نیافته است و این مسأله در نظام آموزشی به ویژه در مدارس ما به اذعان سیاست گذاران و تحقیقات متعددی که صورت گرفته است از جایگاه مناسبی برخوردار نیست (مرادی و دیگران، ۱۳۸۷؛ یعقوبی نجف آبادی، ۱۳۸۹؛ جعفری مقدم و فخارزاده، ۱۳۹۰؛ خسروانی فر و ستوده، ۱۳۹۲؛ احمدی و فضائلی فر، ۱۳۹۲؛ عابدینی بتریک و عقیلی، ۱۳۹۲؛ محمدی زاده، ۱۳۹۲؛ عبدالحالی، ۱۳۹۴ و امین بیدختی و قاسمی، ۱۳۹۲). آنچه که در پژوهش های محققان به آن کمتر پرداخته شده است، اولاً جمع ویژگی های فردی و شخصیتی کارآفرینی دانش آموزان و در ثانی اکثر پژوهش ها در حوزه

آموزش عالی صورت گرفته است و اطلاع دقیقی از ویژگی های شخصیتی دانش آموزان دوره اول آموزش متوسطه به دلیل حساسیت این مقطع در دسترس نیست و این مسأله در بین دانش آموزان متوسطه اول استان کردستان بیشتر نمایان است و به نظر می رسد برای بسط و توسعه کارآفرینی و آموزش های آن در مدارس ناگزیر نیازمند شناسایی و پرورش ویژگی های فردی دانش آموزان هستیم. از این رو هدف پژوهش حاضر تعیین ویژگی های شخصیتی کارآفرینی در بین دانش آموزان پایه نهم دوره اول آموزش متوسطه استان کردستان است و بر این اساس سوال مهم و کلیدی آن است که دانش آموزان از نظر ویژگی های شخصیتی کارآفرینی (ریسک پذیری متعادل، کانون کنترل، نیاز به موفقیت، سلامت فکری، عمل گرایی، تحمل ابهام، رویا پردازی و چالش طلبی) در چه وضعیتی قرار دارند و اولویت این ویژگی ها در نزد دانش آموزان چگونه است؟

روش پژوهش

پژوهش حاضر از لحاظ هدف از نوع پژوهش های کاربردی است؛ چرا که اهداف پژوهش های کاربردی در جستجوی دستیابی به یک هدف عملی است و تأکید آن بر تأمین سعادت و رفاه توده مردم و مطلوب بودن فعالیت است (دلاور، ۱۳۹۵). و بر اساس روش انجام پژوهش، توصیفی پیمایشی است. جامعه آماری مورد مطالعه در این پژوهش کلیه دانش آموزان پایه نهم دوره اول آموزش متوسطه استان کردستان و نمونه آماری که به صورت نمونه گیری چند مرحله ای و مطابق فرمول کوکران برابر است با ۳۶۴ نفر از دانش آموزانی که در سال تحصیلی ۹۵-۹۶ مشغول به تحصیل بوده اند، انتخاب شده اند. ابزار جمع آوری اطلاعات به جز منابع مکتوب و کتابخانه ای از پرسشنامه سنجش ویژگی های شخصیتی کارآفرینی که دارای ۹۵ گویه بوده است، بهره برده شده است. روایی پرسشنامه به صورت محتوایی تعیین شده است و در اختیار تعدادی از صاحب نظران قرار

گرفته و مورد تأیید قرار گرفته است. پایایی پرسشنامه با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۵۵. محاسبه شده است که نشان دهنده پایایی بالای پرسشنامه طراحی شده است. تجزیه و تحلیل داده‌های حاصل از پرسشنامه به دو صورت توصیفی و تحلیلی صورت گرفته است. برای سوال اول پژوهش که با هدف بررسی وضعیت موجود ویژگی‌های فردی کارآفرینی دانش‌آموزان طراحی شده از جدولی که کلیه نمرات اخذ شده در آن وجود دارد، استفاده شده است و برای هر یک از ابعاد هشت گانه میانگین نمرات بعد از وزن دهی به سوالات به صورت جداگانه درج شده و برای سوال دوم که با هدف اولویت بندی ویژگی‌ها طرح شده از آزمون آماری کولموگروف اسمیرنوف استفاده شده است تا نرمال بودن داده‌ها مورد آزمایش قرار گیرد و سپس با استفاده از شاخص‌های برازش تحلیل عاملی تأییدی به بررسی برازش الگو پرداخته شده است.

یافته‌ها

سوال اول: وضعیت هر یک از ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینی (ریسک‌پذیری متعادل، کانون کنترل، نیاز به موفقیت، سلامت فکری، عمل‌گرایی، تحمل ابهام، رویا پردازی و چالش طلبی) در بین دانش‌آموزان پایه نهم دوره اول آموزش متوسطه استان کردستان چگونه است؟

برای پاسخ به این پرسش ابتدا پاسخ‌های هر کدام از پاسخ‌دهندگان برای هر گویه مشخص و سپس وزن دهی شد و در نهایت میانگین نمرات هر سوال و در پایان هر کدام از ابعاد مشخص شد که نتایج آن به طور اجمال به شرح ذیل است:

یافته‌های توصیفی سؤالات و ابعاد پرسشنامه سنجش ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینی دانش‌آموزان حاکی از آن است که از بین کلیه شرکت‌کنندگان در پژوهش برای ویژگی شخصیتی ریسک‌پذیری متعادل با ۱۸ گویه از ۹۵ گویه پرسشنامه، میانگین (۲/۳۸) به دست

آمده است. و برای ویژگی فردی و شخصیتی کانون کنترل درونی با ۱۷ گویه از ۹۵ گویه ممکن پرسشنامه، میانگین (۲/۳۵) به دست آمده است. برای ویژگی فردی و شخصیتی نیاز به موفقیت (توفیق طلبی) با ۱۵ گویه از ۹۵ گویه ممکن پرسشنامه، میانگین (۲/۴۷) به دست آمده است. برای ویژگی فردی و شخصیتی سلامت فکری با ۱۳ گویه از ۹۵ گویه ممکن پرسشنامه، میانگین (۲/۴۳) به دست آمده است. برای ویژگی فردی و شخصیتی عملگرایی با ۸ گویه از ۹۵ گویه ممکن پرسشنامه، میانگین (۲/۵۸) به دست آمده است. برای ویژگی فردی و شخصیتی تحمل ابهام با ۱۱ گویه از ۹۵ گویه ممکن پرسشنامه، میانگین (۲/۴۹) به دست آمده است. برای ویژگی فردی و شخصیتی رؤیاءپردازی با ۷ گویه از ۹۵ گویه ممکن پرسشنامه، میانگین (۲/۶۳) به دست آمده است. برای ویژگی فردی و شخصیتی چالش طلبی با ۶ گویه از ۹۵ گویه ممکن پرسشنامه، میانگین (۲/۵۷) به دست آمده است.

بر اساس اطلاعات توصیفی حاصل از پرسشنامه بیشتر افراد گروه نمونه با سؤالات موافقت متوسط داشته اند. به عبارت دیگر ویژگی های شخصیتی و فردی دانش آموزان در حد متوسط و بعضاً پایین تر از متوسط است. همان گونه که از نتایج فوق پیداست از میان مؤلفه های ویژگی های شخصیتی هشت گانه کارآفرینی (ریسک پذیری متعادل، کانون کنترل، نیاز به موفقیت، سلامت فکری، عمل گرایی، تحمل ابهام، رویا پردازی و چالش طلبی) در گروه نمونه بیشترین موافقت با عملگرایی (۲/۵۸) بوده است و کمترین موافقت با مؤلفه ی کانون کنترل (۲/۳۵) بوده است.

سوال دوم: اولویت بندی هریک از ویژگی های هشت گانه شخصیتی کارآفرینی دانش آموزان چگونه است؟

در این پژوهش بر اساس مبانی نظری و پژوهش های انجام شده مدلی فرضی تدوین شد که شامل هشت مؤلفه بوده است. و در پی پاسخ به این پرسش هستیم که " اولویت بندی

هریک از ویژگی های شخصیتی هشت گانه کارآفرینی دانش آموزان چگونه است؟" از تحلیل عاملی تاییدی و نرم افزار ایموس نسخه (۲۰) بهره برده شده است. در بکار گیری روش آماری، ابتدا با استفاده از آزمون آماری کولموگروف- اسمیرنوف نرمال بودن داده ها مورد آزمون قرار گرفت تا نوع روش آماری (پارامتری، غیرپارامتری) که باید استفاده شود مشخص می شود و در صورت نرمال بودن داده ها یکی از مهم ترین پیش فرض های آزمون های پارامتریک برقرار است. آزمون کولموگروف- اسمیرنوف تک نمونه ای (آزمون نرمال بودن داده ها)

$$\left\{ \begin{array}{l} H_0 = \text{داده ها از جامعه نرمال آمده است} \\ H_1 = \text{داده ها از جامعه نرمال نیامده است} \\ H_0 = P > .05 \\ H_1 = P < .05 \end{array} \right.$$

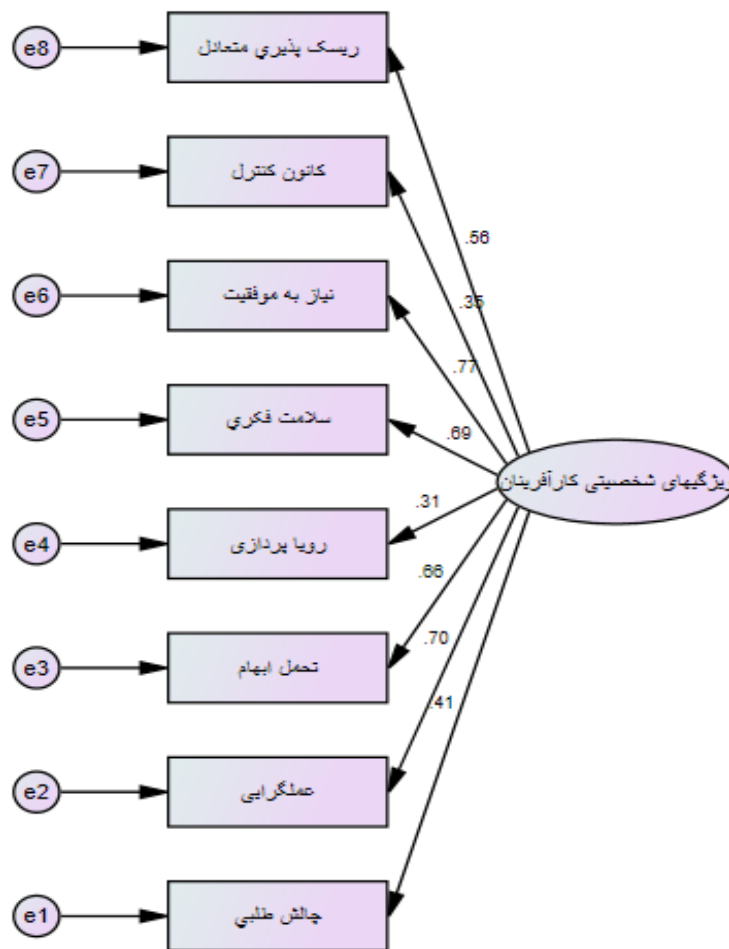
جدول ۱. آزمون کولموگروف- اسمیرنوف تک نمونه ای

شاخص	ریسک پذیری متعادل	کانون کنترل	نیاز به موفقیت	سلامت فکری	عملگرایی	تحمل ابهام	رویا پردازی	چالش طلبی
Z	۰/۶۶	۰/۵۱	۱/۱۴	۰/۷۱	۰/۸۶	۰/۸۰	۰/۵۸	۰/۷۹
P	۰/۷۶	۰/۹۶	۰/۱۴	۰/۶۷	۰/۴۳	۰/۸۶	۰/۵۵	۰/۵۶
سطح معناداری	۰/۰۵	۰/۰۵	۰/۰۵	۰/۰۵	۰/۰۵	۰/۰۵	۰/۰۵	۰/۰۵

با توجه به نتایج جدول شماره ۱ و سطوح معناداری بدست آمده هریک از متغیرهای پژوهش که بزرگتر از ۰/۰۵ است، داده های تمام متغیرها نرمال است و برای آزمون هریک از متغیرها می توان از آزمون های پارامتریک استفاده کرد.

بررسی مدل اولیه پژوهش

نتایج مربوط به اجرای مدل اولیه در حالت استاندارد به همراه برخی از مهمترین شاخص - های برازش مدل اولیه در شکل و جدول زیر ارائه شده است.

شکل ۱. مدل تحلیل عاملی تاییدی در حالت ضرایب استاندارد شده

جدول ۲. شاخص های برازش تحلیل عاملی تاییدی

شاخص های برازش		نام شاخص
مقدار	حد مجاز	
کمتر از ۳	۲/۳۱	$\frac{\chi^2}{df}$
کمتر از ۰/۱	۰/۰۸	ریشه میانگین خطای برآورد ^۱ RMSEA
بالاتر از ۰/۹	۰/۹۸	CFI ^۲ (برازندگی تعدیل یافته)
بالاتر از ۰/۹	۰/۹۴	NFI ^۳ (برازندگی نرم شده)
بالاتر از ۰/۹	۰/۹۶	GFI ^۴ (نیکویی برازش)
بالاتر از ۰/۹	۰/۹۴	AGFI ^۵ (نیکویی برازش تعدیل شده)

بر اساس نتایج بدست آمده از جدول شماره ۲ می توان بیان نمود که در مجموع الگو در جهت تبیین و برازش از وضعیت مناسبی برخوردار است و می توان گفت هشت سؤال مؤلفه های فردی کارآفرینی مورد تأیید است.

جدول ۳. ضرایب و معناداری بارهای عاملی به منظور اولویت بندی مؤلفه ها

مؤلفه	وزن استاندارد شده	t	sig
نیاز به موفقیت	۰/۷۱	۶/۲۸	۰/۰۰۱
عملگرایی	۰/۷۷	۶/۴۳	۰/۰۰۱
سلامت فکری	۰/۶۹	۶/۲۴	۰/۰۰۱
تحمل ابهام	۰/۶۶	۶/۱۴	۰/۰۰۱
ریسک پذیری متعادل	۰/۵۶	۵/۷۷	۰/۰۰۱
چالش طلبی	۰/۴۱	۴/۵۶	۰/۰۰۱
کانون کنترل	۰/۳۱	۴/۰۸	۰/۰۰۱
رویا پردازی	۰/۳۵	۴/۴۶	۰/۰۰۱

- 1 . Root Mean Square Error Approximation
- 2 . Comparative Fit Index
- 3 . Normed Fit Index
- 4 . Goodness of Fit Index
- 5 . Adjusted Goodness of Fit Index

آنچه از نتایج جدول شماره ۳ برمی آید این است که مقیاس های نیاز به موفقیت و عملگرایی بیشترین بار عاملی را داشتند و دارای بالاترین اولویت بوده اند و کانون کنترل و رویا پردازی کمترین بارعاملی را داشته اند و کمترین اولویت را دار بوده اند.

بحث و نتیجه گیری

نتایج پژوهش ها بیانگر این است که ویژگی های فردی و شخصیتی کارآفرینی یکی از مهم ترین عوامل تعیین کننده بر رفتار کارآفرینی هستند ویژگی هایی مانند ریسک پذیری، استقلال طلبی، خلاقیت و نوآوری، تحمل ابهام و غیره و بر همین اساس مقاله حاضر با هدف تحلیل بررسی ویژگی های شخصیتی دانش آموزان به رشته تحریر درآمده است. در مقاله حاضر که به صورت میدانی و با استفاده از پرسشنامه داده ها و اطلاعات جمع آوری شده است، میانگین نمره کارآفرینی دانش آموزان در هر یک از ابعاد هشت گانه ویژگی های شخصیتی کارآفرینی محاسبه شد و در ادامه نتایج سوال اول پژوهش نشان داد که دانش آموزان از نظر ویژگی های شخصیتی در حد متوسط و گاهاً متوسط به پایین هستند. میانگین نمره ویژگی (ریسک پذیری ۲/۳۸، کانون کنترل ۲/۳۵، نیاز به موفقیت ۲/۴۷، سلامت فکری ۲/۴۳، رؤیاپردازی ۲/۶۳، تحمل ابهام ۲/۴۹، عملگرایی ۲/۵۸ و چالش طلبی ۲/۵۷) به دست آمد که در بین هشت مؤلفه مورد بررسی عملگرایی با ۲/۵۸ و چالش طلبی با ۲/۵۷ بیشترین نمره را به خود اختصاص داده اند. گرچه نمرات بدست آمده راضی کننده نیستند، اما نکته اساسی و مهم اینجاست که ویژگی های شخصیتی کارآفرینی قابل آموزش و اکتسابی هستند و با برنامه ریزی اصولی می توان بر این مشکلات فائق آمد. نتایج این بخش از پژوهش با نتایج پژوهش ها مرادی و همکاران (۱۳۸۷)، یعقوبی نجف آبادی (۱۳۸۹)، بادآور نهندی و زارعی (۱۳۹۱) همخوانی و مطابقت دارد و با نتایج پژوهش ها ولکمن و توکارسکی (۲۰۰۹)

که در پژوهش خود به وضعیت مطلوب و مناسب ویژگی های کارآفرینی دانش آموزان اشاره کرده بودند، همخوانی ندارد.

در این پژوهش بر اساس مبانی نظری و پژوهش های انجام شده مدلی فرضی تدوین شد که شامل ۸ بعد بوده است. و در پی پاسخ به این پرسش بودیم که " اولویت بندی هریک از ویژگی های شخصیتی هشت گانه کارآفرینی دانش آموزان چگونه است؟ " از تحلیل عاملی تاییدی و نرم افزار ایموس نسخه (۲۰) بهره برده شده است. در بکارگیری روش آماری، ابتدا با استفاده از آزمون آماری کولموگروف-اسمیرنوف نرمال بودن داده ها مورد آزمون قرار گرفت تا نوع روش آماری (پارامتری، غیرپارامتری) که باید استفاده شود مشخص شود، سپس با استفاده از آزمون های پارامتریک و شاخص های برزندگی در قالب تحلیل عاملی اقدام به برازش مدل اولیه شد و مدل از تناسب و برازش مطلوبی برخوردار بود و نتایج تحلیل عاملی نشان داد که نیاز به موفقیت و عملگرایی دارای بیشترین بار عاملی و کانون کنترل و رؤیادری دارای کمترین بار عاملی داشتند.

به طور کلی و با توجه به اهمیت تربیت کارآفرینان با خصوصیات کارآفرینانه در دانش آموزان به ویژه در سطوح پایین و با عنایت به اینکه امروزه در دنیا مراکز آموزشی به ویژه سطوح پایین از اهمیت فوق العاده ای در رشد و توسعه آتی جوامع داشته و دارد پیشنهاد می شود:

- اقدامات اساسی برای تحول در محتوای دروس متناسب با ماهیت اقدامات کارآفرینانه در جهت رشد نگرش کارآفرینی در آن ها صورت گیرد. با بررسی در محتوای مطالعات تجربی صورت گرفته در داخل کشور مشخص شد که محتوای کتب درسی و برنامه آموزشی مدارس ما متأسفانه آن گونه که باید و شاید در جهت اقدامات کارآفرینی قدم برداشته است بهترین دلیل برای این مدعا نتایج پژوهش های جعفری مقدم و فخارزاده (۱۳۹۰)، احمدی و فضائلی (۱۳۹۲)،

خسروانی فر و ستوده (۱۳۹۲)، عابدینی بتریک و عقیلی (۱۳۹۲)، محمدی زاده و دیگران (۱۳۹۲) و عبدالخالی و عبدالخالی (۱۳۹۴).

- ترتیبی اتخاذ شود تا دانش آموزان در طول دوره تحصیلی خود در همه پایه‌های تحصیلی آموزش‌های کارآفرینی را البته با دبیران آموزش دیده سپری و نمره دوره در سرنوشت تحصیلی و آینده شغلی آن‌ها لحاظ شود. چرا که ولکمن و توکارسکی (۲۰۰۹) در تحقیق خود که بر روی دانش آموزان کشورهای آلمان، رومانی، ایتالیا و استرالیا صورت گرفته است نشان دادند که نگرش کارآفرینی دانش آموزان در کشورهای مورد مطالعه به دلیل آموزش‌های لازم تقریباً بالا است.

- نتایج پژوهش‌ها بیانگر آن است که مدیران و دبیران نقش اساسی در ترغیب و تشویق دانش آموزان به مسأله کارآفرینی دارند که می‌توان به نتایج تحقیق مه‌رام و فرخ نژاد (۱۳۸۸) و عابدزاده (۱۳۹۱) اشاره کرد. آن‌ها در تحقیق خود نشان دادند که مدیران مدارس و دبیران به ویژه دبیران کار و فناوری بیشترین اثر را در تشویق و ترغیب دانش آموزان ایفا می‌کنند. بنابراین پیشنهاد می‌شود تا آموزش و پرورش با برگزاری دوره‌های ضمن خدمت برای مدیران و دبیران قدم‌های اساسی در این زمینه بردارد.

سپاسگزاری: این پژوهش برگرفته از رساله اینجانب در دانشگاه علامه طباطبائی با عنوان شناسایی و اعتباریابی عوامل مؤثر بر آموزش کارآفرینی در دوره اول آموزش متوسطه استان کردستان با راهنمایی جناب آقای دکتر حسین عبداللهی و مشاوره آقایان دکتر عباس عباس پور و دکتر علی دلاور است. نویسندگان مقاله بر خود لازم می‌دانند از همکاری صمیمانه دانش آموزان و مدیران مدارس متوسطه اول استان کردستان سپاسگزاری نمایند.

منابع

- قرآن کریم.
- احمدپور داریانی، محمود و عزیزی، محمد. (۱۳۹۲). کارآفرینی. تهران: نشر محراب قلم.
- احمدپور داریانی، محمود. (۱۳۹۳). کارآفرینی. تهران: انتشارات ساکو.
- احمدی، غلامعلی و فضائی فر، زینب. (۱۳۹۲). تحلیل محتوای کتاب های آموزش حرفه و فن دوره راهنمایی بر اساس شاخص های کارآفرینی. توسعه کارآفرینی، ۶(۱)، ۱۶۵-۱۸۳.
- اکبری، کرامت الله. (۱۳۸۷). توسعه کارآفرینی رویکر آموزشی. تهران: انتشارات جهاد دانشگاهی.
- امین بیدختی، علی اکبر و قاسمی، طاهره. (۱۳۹۲). مقایسه ویژگی های شخصیتی مرتبط با کارآفرینی در دانش آموزان دبیرستان های دولتی و غیرانتفاعی شهرستان گرمسار. پژوهش های آموزش و یادگیری، ۲۰(۳)، ۲۸۹-۳۰۲.
- بادآور نهندی، یونس و زارعی، مصطفی. (۱۳۹۱). بررسی ویژگی های کارآفرینی در بین دانشجویان دانشگاه های ایران. فراسوی مدیریت، ۵(۲۰)، ۷۹-۱۰۰.
- بهرام زاده، محمدمهدی؛ باورصاد، بلقیس؛ جعفرپور، محمود. (۱۳۸۹). ارزیابی نقش جو سازمانی در روحیه کارآفرینی دانش آموزان مقطع متوسطه شهر اهواز، مجله علوم تربیتی دانشگاه شهید چمران اهواز، ۶(۱)، ۱۵۱-۱۸۰.
- پارسا، عبدالله؛ عبدالوهابی، مرضیه؛ ظریف، سکینه. (۱۳۹۰). بررسی تأثیر شیوه های حل مسأله بر شخصیت کارآفرینانه. توسعه کارآفرینی، ۴(۱۴)، ۱۴۵-۱۶۵.
- جعفری مقدم، سعید و سادات فخارزاده، آرزو. (۱۳۹۰). توسعه ی نگرش کارآفرینانه در کتاب های درسی. توسعه کارآفرینی، ۳(۱۱)، ۴۷-۶۶.
- حسین پور، علی. (۱۳۹۵). مبانی کارآفرینی: مفاهیم و الگوها. تهران: انتشارات نوردانش.
- خسروانی فرد، حسین و ستوده، عبدالقهار. (۱۳۹۲). تحلیل محتوای کتاب های درسی دوره پیش دانشگاهی از نظر میزان توجه به عوامل مرتبط با کارآفرینی. پنجمین همایش ملی آموزش. تهران: دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی.
- دلاور، علی. (۱۳۹۵). مبانی نظری و عملی پژوهش در علوم انسانی و اجتماعی. تهران: انتشارات رشد.

سند تحول بنیادین آموزش و پرورش. (۱۳۹۰). تهران: وزارت آموزش و پرورش جمهوری اسلامی ایران.

شاه حسینی، علی. (۱۳۹۰). کارآفرینی. تهران: نشر آبیژ.

شهسواری، خلیل. (۱۳۹۴). خلاقیت و کارآفرینی. سنندج: انتشارات نویان.

صمدآقایی، جلیل. (۱۳۸۲). سازمان های کارآفرین. تهران: موسسه عالی آموزش و پژوهش مدیریت و برنامه ریزی.

عابدزاده، عشرت. (۱۳۹۱). مدیران و کارآفرینی دانش آموزان متوسطه نظری و فنی حرفه ای دخترانه شهر ری. رشد آموزش فنی حرفه ای و کاردانش، دوره ۸ (۲)، صص ۴۰-۴۹.

عابدینی بلتريک، میمنت و عقیلی، رمضان. (۱۳۹۲). بررسی جایگاه مفهوم خلاقیت در کتاب های درسی دوره ابتدایی. تهران: دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی، پنجمین همایش ملی آموزش.

عباس زاده، حسن. (۱۳۹۴). گرایش به کارآفرینی. تهران: انتشارات گهواره کتابیران.

عبدالخانی، علی و عبدالخانی، سکینه. (۱۳۹۴). تحلیل محتوای کتب کار و فناوری دوره اول متوسطه در زمینه کارآفرینی بر اساس تکنیک ویلیام و حیطة شناختی بلوم. تهران: سازمان آموزش فنی و

حرفه ای کشور. سومین همایش بین المللی مهارت آموزی و اشتغال.

فروزانفر، حمید؛ فروزانفر، هومن و باروج، صمد. (۱۳۹۱). کارآفرینی با گرایش کارآفرینانه

سازمانی. تهران: انتشارات مرکز آموزش و پژوهش های صنعتی ایران.

لاکس، مارتین و لاگونا، ماریولا. (۱۳۹۳). کارآفرینی رویکردی روان شناختی. ترجمه سید مصطفی

رضوی و دیگران. تهران: انتشارات دانشگاه تهران.

محمدی زاده، سمیه؛ تجری، مجتبی و صاحبی، سمیه. (۱۳۹۲). تحلیل محتوای کتب درسی دوره

ابتدایی با تأکید بر فرهنگ کار. تهران: دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی. پنجمین همایش ملی

آموزش.

مرادی، میترا؛ کوهستانی، حسینعلی و بهرام زاده، حسینعلی. (۱۳۸۷). بررسی ویژگی های بنیادین

کارآفرینی در دانش آموزان دوره متوسطه خراسان شمالی و ارائه راهکار جهت تقویت این

ویژگی ها. پژوهشنامه تربیتی، ۵ (۱۷)، ۱۱۵-۱۲۸.

- مقیمی، سیدمحمد؛ وکیلی، یوسف و اکبری، مرتضی. (۱۳۹۲). نظریه های کارآفرینی. تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- مقیمی، سیدمحمد و رمضان، مجید. (۱۳۹۲). مدیریت استراتژیک و کارآفرینی. تهران: سازمان مدیریت صنعتی.
- مهرام، بهروز و فرخ نژاد، محمد حسن. (۱۳۸۸). نقش مدرس به عنوان مؤلفه ای از برنامه درسی در نیل به کارآفرینی. پژوهشنامه مطالعات روانشناسی تربیتی، ۹، ۹۵-۱۱۲.
- مرتضی نژاد، نیلوفر. (۱۳۹۵). ضرورتی به نام آموزش کارآفرینی. رشد مدرسه فردا، ۱۳(۲)، ۴۵-۴۸.
- یعقوبی نجف آبادی، اشرف. (۱۳۸۹). ضرورت آموزش کارآفرینی در همه مقاطع تحصیلی. رشد مشاور مدرسه، ۵(۴)، صص ۲۸-۳۲.

- Anusha, K; Vijayalakshmi, K.V.L & Vijayan, N. (2015). A study on factors that influence decision to pursue entrepreneurship. *International Journal of Social & Interdisciplinary Research*, Vol.4, No.3, pp60-72.
- Arslan, C. Dilmac, B. Hamarta, E. (2009). Coping with stress and trait anxiety in terms of locus of control: a study with Turkish university students. *Social behavior and personality*, 37(6), 791-800.
- Bosma, N. and et al. (2012). *Global Entrepreneurship Monitor 2008 Executive Report*. London, U.K.: London Business School and Babson Park, MA: Babson College.
- Chea, A.C. (2008). Entrepreneurial Venture Creation: the Application of pattern identification theory to the entrepreneurial opportunity-identification process. *International journal of business and management*, Vol.3, No2. Pp37-53.
- Decker, W.H; Calo, T.J and Weer, CH.H. (2012). Affiliation motivation and interest in entrepreneurial careers. *Journal of managerial psychology*, Vol.27, No.3, pp302-320.
- Denanyoh, R; Adjei, K & Nyemekye, G.E. (2015). Factors that Impact on Entrepreneurial Intention of Tertiary Student in Ghana. *International journal of business and social research*, Vol.5, No.3, pp19-29.

- Entrialgo, M., Fernandez, E. and Vazquez, C. (2008). Characteristics of managers as determinants of entrepreneurial orientation: some Spanish evidence. *Enterprise and Innovation Management Studies*, Vol. 1 No. 2, pp. 187-205.
- Ghina, A; Simatupang, T.M & Gustomo, A. (2015). Building a Systematic Framework for Entrepreneurship Education. *Journal of Entrepreneurship Education*, Vol.18, N.2, pp 73-99.
- Gurol, Y. Atsan, N. (2006). Entrepreneurial characteristics amongst university students some insights for entrepreneurship education and training in Turkey. *Education & Training*, 48(1), pp.25-38.
- Holienka, M; Holienkova, J; Gal, P. (2015). Entrepreneurial characteristics of students in different fields of study. *Acta universitatis agriculturae et silvicturae mendelianae brunensis*, vol.63, pp 1889-1879.
- Koeh Cheruiyot, E & Bwisa, H. (2015). Factors influencing entrepreneurial training effectiveness a survey of microfinance institutions in eldoret Town. *Research journal of entrepreneurship*, Vol.3, No.3, pp2-20.
- Mahmoud, M.A; Muharam, F.M & Mas ud, A. (2015). Factors that influence the entrepreneurial intention of Nigerian Postgraduates: Preliminary analysis and data screening. *Asian social Science*, Vol.11, No.4, pp189-180.
- Mccline, R.L. (2004). Opportunity Recognition: an exploratory investigation of a component of the entrepreneurial process in the context of the health care industry: theory and practice. *Tertiary education Management*, vol.25, issue.2, pp81-94.
- Moriano, J. A. L., & Gorgievski, M. (2007). *Psychology of entrepreneurship: Research and education*. UNED.
- Mueller, S.L. & A.Thomas (2001), Culture and entrepreneurial potential: A nine country study of locus of control and innovativeness, *Journal of Business Venturing*, Vol. 16, Issue.1, pp. 51-57.
- Rajput, P.K; Srivastava, R.K & Dhulia, U. (2015). Under graduate students attitude towards Entrepreneurship- an earnest need to study. *American reaserch thoughts*, Vol.1, Issue.6, pp.1722-1717.

- Robinson, P.B., Stimpson, D.V., Huefner, J.C. and Hunt, H.K. (2005). An attitude approach to the prediction of entrepreneurship. *Entrepreneurship Theory and Practice*, Vol. 15, No. 4, pp. 13-32.
- Sondari, M. (2013). Is Entrepreneurship Education Really Needed: Examining the Antecedent of Entrepreneurial Career Intention? *The 5th Indonesia International Conference on Innovation, Entrepreneurship, and Small Business*.
- Stewart, W.H., Watson, W.E., Carland, J.C. and Carland, J.W. (2010). A proclivity for entrepreneurship: a comparison of entrepreneurs, small business owners, and corporate managers. *Journal of Business Venturing*, Vol. 14, pp. 189-214.
- Tung Liang, C; Lin Chia, T & Liang, C. (2015). Effect of Personality Differences in Shaping Entrepreneurial Intention. *International Journal of Business and Social Science*, Vol.6, No.4 (1), pp176-166.
- Volkman, Ch.K & Tokarski, K.O. (2009). Student attitudes to entrepreneurship. *Management & Marketing*, Vol.4, No.1, pp17-38.
- Yung, C.W. (2008). The relationship among leadership style. *Entrepreneurial orientation and business performance*, 6(3), 260-285. <https://pdfs.semanticscholar.org>.